VOPETTAJA

Vantaan OAYn jäsenlehti

1/2023

Vopettaja

2/2023

3 Pääkirjoitus

4 Puheenjohtajan terveisiä

5 Pääluottamusmiehen näppäimistöltä

9 Ajankohtaista työsuojelusta

10 Vantaan ys-ajan ohjeistuksen päälinjoihin ei ole näköpiirissä muutoksia

13 Yhteissuunnitteluajan historiaa pähkinänkuoressa

16 Ys-aikakysely keräsi lyhyessä ajassa 348 vastausta

24 Yhteissuunnitteluaikaan liittyviä kysymyksiä

26 Ys-aika lukiossa

28 Haastateltavana: Kari Kinnunen

30 Vantaalaisia toimijoita OAJssä

31 Terveisiä yhteysopettajaristeilyltä
Tulevia tapahtumia

Julkaisija
Vantaan opettajien ammattiyhdistys
Talkootie 7
01350 Vantaa
www.voay.fi

Toimituskunta
Ulla Puukangas
Nina Pauloaho
Mika Koskinen

Kuvat
pixabay.com

Painopaikka
PunaMusta 2023

Pääkirjoitus

Viime aikoina koulutusjärjestelmämme on ollut esillä lähinnä puutteidensa kautta, vaikka joitakin positiivisiakin ääniä on kuultu. Tämä on inhimillistä — negatiivisilla uutisilla saadaan enemmän lukijoita kuin positiivisilla. Opettajilla on ollut painava sanansa sanottavana myös monista asioista. Yksi viime aikoina eniten hiertäneistä epäkohdista on ollut vantaalainen tulkinta yhteissuunnitteluajan (ys-ajan) käytöstä. Tämä Vopettaja keskittyykin suurelta osin käsittelemään ys-aikaa, sen historiaa ja vantaalaisten opettajien mielipiteitä ys -ajan käytänteistä. On hyvä tiedostaa, että kyseessä on pitkälle työnantajan päätäntävallassa oleva osa työstä ja että eri kunnissa ys-ajan käytöstä ohjeistetaan hyvin eri tavoin. Vantaalainen tulkinta on huomattavan tiukka. Joillekin se voi olla myös kynnyskysymys siinä, hakeutuuko ja jääkö Vantaalle töihin.

Itse olen viime aikoina miettinyt sitä, kuinka suuri voimavara yhteisö voi parhaimmillaan olla ja kuinka energiasyöppö huonoimmillaan. Tämä pätee sekä lasten että aikuisten yhteisöihin. Yhteistyö, kannustaminen ja toisten tsemppaaminen kantavat pitkälle. Avoimet ja pinnan alla piilevät konfliktit, toisten kyräily ja selän takana puhuminen vaikuttavat kaikkiin yhteisön jäseniin negatiivisesti. Kouluissa oppilaat aistivat herkästi paitsi oman luokkansa ilmapiiriä myös opettajien ja muun koulun henkilöstön ilmapiiriä ja osa oppilaista myös reagoi niihin herkästi.

Millainen ilmapiiri sinun työyhteisössäsi on? Entä luokassa? Onko sinulla hyvä olla työssäsi vai tekeekö mielesi itkeä koulupäivän aikana tai sen jälkeen? Heräätkö mielelläsi uuteen työaamuun vai jäisitkö mieluummin peiton alle lämpimään, vaikka koko kuukaudeksi? Istahda hetkeksi ja pohdi, millaisia tunteita työsi sinussa tällä hetkellä herättää ja kuinka kuormittavaksi työsi koet. Mikäli sinusta alkaa tuntua, että hommassa ei ole mitään järkeä, ole yhteydessä luottamusmieheen, työsuojeluvaltuutettuun tai työterveyteen. Kenenkään ei tarvitse eikä pidä uhrata omaa terveyttään ja jaksamistaan työn alttarille. Työnantajan tehtävä on myös varmistaa, ettei näin käy. Siksikin Kunta 10.

Työn iloa!

Ulla Puukangas

Puheenjohtajan terveisiä

Opetusalan palkankorotusten lopullinen taso sekä jakautuminen paikallisiin ja valtakunnallisiin eriin on nyt varmistunut. Paikalliset erät tarkoittavat paikallisia neuvotteluita eri kunnissa, myös Vantaalla. Neuvotteluja varten Vantaan opettajien ammattiyhdistyksen hallitus on asettanut neuvottelutavoitteet. Neuvotteluiden ollessa kesken, en tarkemmin avaa jo työnantajalle esitettyjä tavoitteita.Totean kuitenkin, että tavoitteena on suunnata paikallisia eriä eri opettajaryhmille, joiden palkkapussiin ne eivät ole aiemmin kohdentuneet.

Mitä sitten olemme aiemmin saavuttaneet? Erityisluokanopettajat ja erityisopettajat sekä vuosityöajassa olevat oppilaanohjaajat ovat saaneet hinnoittelutunnuksen korotukset ja ensimmäinen luokan luokanopettajat saivat aikanaan luokanohjaajan korvauksen. Muitakin esimerkkejä on, mutta eri neuvottelukierroksilla olemme saavuttaneet aina vain osan tavoitteistamme. Miksi näin? Paikalliset järjestelyerät on keskustasolla OAJ:n ja Kuntatyönantajien KT kanssa sovittu niin, että jos paikallisesti ei päästä yksimielisyyteen erän suuntaamisesta, päätösvalta on työnantajalla. Asiasta voi olla montaa mieltä, mutta tällä kaiketi on ostettu korkeampia kokonaiskorotuksia kuin muuten olisi saatu.

Paikallisen erän suuntaaminen selviää kevään kuluessa ja yhdistyksen hallitus viime kädessä päättää sen hyväksymisestä. Uskon, että paikalliset neuvottelijamme tekevät kaikkensa asetettujen neuvottelutavoitteiden saavuttamiseksi. Muistettava kuitenkin on, että työnantajalla on myös omat tavoitteensa, jotka eivät vielä kertaakaan ole olleet täysin omien tavoitteidemme mukaisia, tuskin tälläkään kertaa.

Neuvotteluosapuolten yhteinen näkemys on, että paikallisista eristä käydään aidot neuvottelut. Vaikka niiden perusteella jaettava raha ei tälläkään kertaa kohdennu kaikille, korjaa se osaltaan joidenkin opettajien ansiokehitystä. Seuraavalla kerralla oletettavasti jonkin toisen opettajaryhmän.

Mika Koskinen

VOAY:n hallituksen puheenjohtaja

Pääluottamusmiehen näppäimistöltä

Henkilöstökertomuksesta tulkittua

Intrasta löytyy luettavaksi Vantaan henkilöstökertomus, johon enemmistö jäsenistä tuskin sen perusteellisemmin tutustuu. Kertomus antaa kuitenkin kiinnostuneille mahdollisuuden pohtia, mitä seikkoja kannattaa seurata. Esimerkiksi työn rasituksesta palautumista selvitettiin kysymällä, kokeeko henkilö palautuvansa työpäivän aiheuttamasta rasituksesta ennen seuraavaa työpäivää. Luku on laskenut lähes neljällä prosentilla vuodesta 2020, eli yhä useampi kokee, että ei palaudu tarpeeksi hyvin ennen seuraavaa työpäivää. Koska luku kertomuksessa koskee koko Vantaan henkilöstöä, joutuu lukija pohtimaan, kuvaako tulos tilannetta perusopetuksessa tai lukiokoulutuksessa. Luonnollisesti tällainen keskiarvo on kovin heikko mittari, kun pohditaan oman työyksikön tilannetta.

Kun tarkastelu ulotetaan lisäksi vaihtuvuuteen, voi tulevaisuudelta odottaa suurempaa henkilöstön vaihtuvuutta. Kun useiden opettajaryhmien työllisyystilanne on nykyisellään hyvä tai jopa erinomainen, tuntuu luonnolliselta, että opettajien liikkuvuus ei ole laskemassa. Tuntuu myös kovasti siltä, että moni nuori opettaja pohtii ammatinvalintaansa uran alkuvaiheiden kokemusten perusteella aikaisempaa enemmän. Kun kertomuksesta tarkastelee samalla työntekijöiden ikärakennetta ja ottaa yhtälöön mukaan jo entisestä heikentyneen saatavuuden, on ymmärrettävää, että Vantaan kaupunki paneutuu myös veto- ja pitovoimatekijöihin.

Realismin nimissä tuotan mieluusti pettymyksen niille, jotka eivät ole vieläkään toipuneet uutisesta Suomen valinnasta maailman onnellisimmaksi kansakunnaksi. On toivoa herättävää havaita, että Vantaalla työ koetaan merkittävämmäksi kuin keskimäärin. Tässä olisi luja perusta lisätä kaupungin kiinnostavuutta työnantajana, kunhan tunnustetaan esimerkiksi se, että OVTES osio B Liite 1 6§ ja 6a§ - käsittelevät muuten ys-aikaa - ovat kuin yhden koon vaatekappale, joka sopii tuskin kellekään.

YS-aika venyy ja paukkuu – yksi koko ei sovi kaikille

Kuka kiistää, että ys-ajalle tarve on Vantaalla ja monissa suurissa kaupungeissa sopimuksen määrittelemää suurempi tai kuka kiistää luokanvalvojuuden työllistävyyden näissä kaupungeissa? Niin kauan, kun sopimus antaa tehtävälle yhden hintalapun, voimme perustellusti todeta, että vantaalaisen opettajan näissä tehtävissä työtunnilta saama palkka on alhaisempi kuin kunnassa, jossa opettajan ei tarvitse metsästää tulkkeja tapaamisiin ja työnantaja ei ole miinoittanut viikon työjärjestystä kahden tunnin ys-aikavarauksella. Kuten muistamme meille kerrotun, kolmas ys-tunti ei merkitse lisätehtäviä, eikä ole tarkoitettu kokoustamiseen. Samalla vakuutettiin, että korvaus tulee jo tehdystä työstä.

Rajaa voi vetää itsekin. Useissa kouluissa järjestetään tiimiaikoja, tekemällä lukujärjestykseen kahden tunnin varaus – eli kaikkien rakastama hyppytunti – ja opettajat useissa tapauksissa luopuvat ilman suoraa työnjohdollista määräystä siitä opettajalle kullanarvoisesta periaatteesta, että opettaja suunnittelee oppitunnit missä ja milloin parhaaksi katsoo. Samalla on selvää, että henkilökemioiden, työskentelytavan, pedagogisten virtojen ja muiden seikkojen osuessa yhteen, kokevat useat opettajat tällaisen työtään ja jaksamistaan tukevaksi. Tässäkään ei siis ole hopealuotia, mutta mikäli jäsentä, joka kokee onnistumisen ehtojen jäävän saavuttamatta, määrätään työskentelemään kuvatulla tavalla, on tilanne ongelmallinen myös sopimuksen kannalta.

Opettajan valvontavastuu on jakamaton

Sattuneesta syystä koen erityisen ajankohtaiseksi ja tarpeelliseksi muistuttaa jäseniä siitä, kuinka välttämätöntä on hoitaa valvontavelvoitetta omalla valvontavuorolla. Älä anna vanhempien puhelun, kollegan kiireellisen keskusteluntarpeen tai muun, kuin ”elintärkeäksi” katsottavan tilanteen estää sinua menemästä oikeaan paikkaan, oikeana aikana. Tässä pitää käyttää nopeasti harkintaa ja muistaa, että todennäköisesti juuri kun et pääse valvontapaikalle tapahtuu jotakin lehtien palstoille päätyvää – ja se ei sitten ole mitään hyvää. Lähinnä siis hätäensiapu, puuttuminen tappeluun tai käynnissä olevaan kiusaamiseen, jota jotkut oppilaat kuvaavat jaettaviksi, lienevät hyväksyttäviä syitä olla kiirehtimättä määritellylle vartiopaikalle. Tuurilla laivat seilaavat, mutta myös uppoavat. Lisäksi esimiesten tulee huolehtia siitä, että sijaiset saavat selkeän ohjeen siitä, kuinka heidän tulee toimia sijaisuuden aikana valvontatehtävissä.

Tavoitteena 100%:sti pätevä opettajakunta

Kun opettajien saatavuus heikkenee, oltaisiin jossakin muussa kaupungissa helposti tilanteessa, jossa kaverin, rehtorin tai muun riittävän merkittävän henkilön lapsi tai tämä itse valitaan opettajan – jopa erityisopettajan - määräaikaiseen tehtävään. Tässä muistutamme jäseniä ja muitakin siitä, että Vantaan kaupungin ohjeistuksen mukaan, kun tehtävään ei saada kelpoista, palkataan ensisijaisesti kuitenkin opettajakelpoinen henkilö. Ohjeistus osoittaa, että työnantajamme ymmärtää tehtävässä onnistumisen kannalta olennaiseksi koulutuksen kautta saadun kelpoisuuden. Olisiko eri opettajien saatavuusongelmista huolimatta järkevää tarjota Vantaan palveluksessa oleville opettajille mahdollisuutta työskennellä toisessa tehtävässä, sen sijaan, että alanvaihtoa pohtiva pakenee pysyvästi toiselle alalle? Toki kokonaan kelpoisuutta vailla olevan palkkaamisesta syntyy säästöä, mutta tähän ei Vantaalla ole minkäänlaista pyrkimystä. On myös varsin uskottavaa, että poliittista päätöksentekoa kiinnostaa, kuinka esimerkiksi luokanopettajan tai erityisopettajan paikka täytetään. Opettajakelpoisella vai jollakin ihan muulla?

Palkankorotusten tulee olla oikeudenmukaisia kaikkia kohtaan

Viime kevään palkkaratkaisussa saatu palkkaohjelma on epäilemättä todiste aikaisemman puheenjohtajamme neuvottelutaidoista. Koska kuntatyönantaja ei tuolloin nähnyt asiaa kuten meidän puolemme – lakkohan sopimukseen pääsemiseksi tarvittiin – voidaan Kuntatalolla olla tyytyväisen kiitollisia tulokseen, jolla padotaan opettajien virtaa muille aloille ja muille sektoreille. Lukion ja perusopetuksen opettajat tuntevat kuitenkin perusteltua huolta, kuinka paikallisesti sovittavat järjestelyvaraerät ja palkkaohjelman myötä tulevat korotukset suuntautuvat sopimuksen eri liitteille ja näiden liitteiden sisällä. Mikäli ”0,18%”-linja jatkuu ja jatkuu, voivat alkaneen vuosituhannen alkupuolelta muiden opettajaryhmien palkankorotuksia rahoittaneet ja itse pienemmän korotuksen vastaavasti saaneet vakavasti pohtia, kuinka kannattavaa on heidän osaltaan puhe yhteisestä opettajuudesta ja mitä käsitteen elossa pitäminen edellyttää jatkossa.

Viimeisimmässä Opettaja-lehdessä on kerrottu palkkojen nousevan keskimäärin 8,1 % tälle ja ensi vuodelle. Tämän paikkansapitävyyttä ei käy kiistäminen. Koko jutun huolellinen lukeminen ennaltaehkäisee pettymyksen, joka voisi aiheutua siitä, että yleiskorotukset takaavat jokaiselle opettajalle vain 4,29 % palkankorotusta. Olen aikaisemmin todennut, että useimmilla jäsenillä ostovoima tulee kuluvalla sopimuskaudella laskemaan. Tätä näkemystä en koe perustelluksi muuttaa, mutta jälleen on realismin vuoksi syytä muistaa, että huonommalla sopimuksella lasku olisi merkittävästi suurempaa.

Neuvottelut OVTES:n paikallisen järjestelyvaraerän jakamisesta ovat alkaneet. Meikäläisistä neuvotteluun osallistuu allekirjoittaneen lisäksi paikallisyhdistyksen puheenjohtaja. Yleisesti kerrottakoon, että neuvottelutavoitteet asettaa kukin opettajayhdistys, ei pääluottamusmies tai paikallisyhdistyksen puheenjohtaja – heidän tehtävänsä on pyrkiä toteuttamaan tavoitteet. Ymmärrettävästi tavoitteet eivät ole julkisia.

Järjestelyvaraerä ei tälläkään kertaa ole kaikille sama

En lähde tässä avaamaan asetettuja tavoitteita tarkemmin, mutta jokainen voi pohtia periaatteita, joilla tavoitteet on asetettu. Jos opettajaryhmäsi on aikaisemmin saanut paikallisella järjestelyvaraeräratkaisulla korotuksen, joka vuositasolla on korottanut ryhmän jäsenten palkkaa tuhansia euroja enemmän kuin sopimus määrää, kuinka voimakkaasti olet valmis tuomitsemaan yhdistyksen asettaman tavoitteen, jolla jokin toinen – mahdollisesti korotuksia aiemmin täysin ilman jäänyt opettajaryhmä – on nostettu neuvottelutavoitteena esille?

Korotuksia saaneen ei tule unohtaa, että nämä opettajat ovat palkkasummallaan mahdollistaneet hänen saamansa korotukset, jotka voivat ajan myötä olla tuottaneet kymmenien tuhansia euroja yli valtakunnallisen sopimuksen tason. Samalla joudun kertomaan sen, että neuvottelujen perälauta-periaate, jonka mukaan erimielisyystilanteessa työnantaja jakaa korotukset kuten haluaa, varmuudella estää vähintäänkin osan tavoitteista toteutumisen.

Vaikka jäljellä oleva kevätlukukausi ei ennusmerkkien mukaan voi olla yhtä lämmin kuin oli kevät 2022, ei lämpöä tulle puuttumaan.

Sami Markkanen
Pääluottamusmies

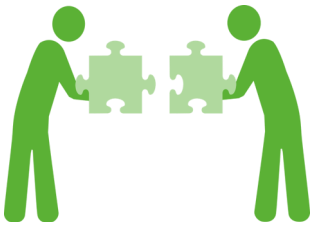

Ajankohtaista työsuojelusta

Vaikka lehden kantava teema onkin ys-aika ja sen käyttö, haluaisin muistuttaa toisesta ajankohtaisesta teemasta. Kunta 10 -tutkimuksen tulokset on määrä käydä kevään aikana läpi kaikissa yksiköissä. Toivottavasti suurimmassa osassa kouluja näin onkin jo tehty, ja lopuissakin tutkimuksen läpikäynti tapahtuu lähiaikoina. Kunta 10 -tutkimus on joidenkin mielestä täysin turha ja yhdentekevä ylimääräinen aikasyöppö. Yleisesti kuultu lausahdus onkin: ”en täyttänyt sitä, kun ei sillä kuitenkaan ole mitään merkitystä”. Tämä väite ei voisi mennä enempää metsään. Kunta 10 -tutkimuksen tulokset ovat osoittautuneet arvokkaaksi työkaluksi työyhteisön tilaa tarkasteltaessa. Jos jostakin koulusta on tullut opettajilta huoliviestejä työyhteisön tilaan tai johtamiseen liittyen, vahvistavat Kunta 10 -tulokset tehokkaasti ongelman olemassaolon. Toisaalta tuloksista näkyy myös, mikäli yksikössä on kaikki hyvin.

Vaikuttaa siltä, että työnantajakin on lukenut tarkasti tutkimuksen tuloksia. On muodostunut kuva, että yksiköihin, joissa on tulosten mukaan haasteita, pyritään kohdentamaan riittävää tukea asioiden korjaamiseksi. Jos teillä jää olotila, ettei koulussanne käydä Kunta 10 -tutkimuksen tuloksia läpi riittävällä tarkkuudella, olkaa minuun yhteydessä. Muutenkin saa ilman muuta olla ongelmistaan yhteydessä. Mieluummin ennemmin kuin myöhemmin.

Keväisin terveisin

Jukka Mölsä
työsuojeluvaltuutettu
jukka.molsa@vantaa.fi, puh. 040 827 6561

Vantaan ys-ajan ohjeistuksen päälinjoihin ei ole näköpiirissä muutoksia

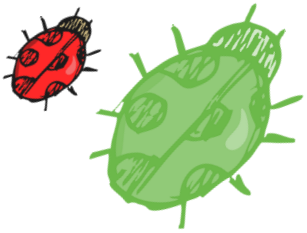

Taustaa

Yhteissuunnitteluajan organisointi, sisältö ja riittävyys opettajille osoitettujen vastuiden ja tehtävien lisääntyessä on puhututtanut ja kuohuttanutkin sen koko olomassaolon ajan 1980-luvun puolivälistä lähtien. Monet opettajat kokevat, että ys-ajan turvin hoidettavien tehtävien määrä on lisääntynyt eikä ys-ajaksi määritetty työaika riitä niiden hoitamiseen. Ys-ajan käyttöä ja täyttymistä ei edelleenkään systemaattisesti seurata – ei työnantaja eivätkä työntekijätkään. Ys-aikaan liittyvien haasteiden käsittelemiseksi Vantaan opettajien ammattiyhdistys perusti Ys-aika-, järjestelyerä- ja luokanvalvojan tehtävät -toimikunnan (YJL-toimikunta), joka aloitti asian käsittelyn tapaamalla Vantaan perusopetuksen johtaja Ilkka Kaloa kolme kertaa syksyn 2022 ja talven 2023 välisenä aikana.

Ohje ys-ajan käyttöön perusopetuksessa Vantaalla

OVTESin mukaan perusopetuksessa yhteissuunnittelutyöajan kokonaismäärä lukuvuoden aikana on enintään 120 tuntia ja sen käyttöä suunniteltaessa tulee huomioida, että työaika riittää suunnitelluille tehtäville. Vantaan perusopetuksen ys-aikaohjeistus on ongelmallinen, sillä se mahdollistaa viikoittaiset sidotut kahden tunnin kokoukset. Kun/jos kaksi kolmasosaa ys-ajasta käytetään erilaisissa ryhmissä kokoustamiseen, ei kodin ja koulun yhteistyölle ja muulle ys-työlle jää riittävästi aikaa.

Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo ohjeistaa Vantaan perusopetuksen rehtoreita ys-ajan käyttöön niin kutsutulla rehtorikirjeellä (10/2021). Alla on otteita rehtorikirjeestä.

Yhteissuunnitteluun ovat velvoitetut kaikki kokoaikaiset opettajat palvelussuhteensa aikana. Osa-aikaisesti virkaansa hoitavien osalta tulee huomioida opettajan osa-aikaprosentti työaikaa määrättäessä. Yhteissuunnitteluaikaa ei sovelleta lyhytaikaisiin, enintään viiden päivän sijaisiin.

Kaikki koulut varaavat kiinteän ajan pääsääntöisesti keskiviikkoisin klo 14–16 opetuksen yhteissuunnittelulle. Mikäli em. aikaa ei poikkeuksellisesta syystä käytetä, rehtori suunnittelee vastaavan ys-ajan käytön toisaalle. Kiinteää ys-aikaa tulee erityisesti käyttää koulun toiminnan kehittämiseen ja arviointiin mm. opetussuunnitelman mukaisen opetuksen suunnitteluun ja kehittämistyöhön. Erilaisia työskentelymuotoja (esim. lähi- tai etäkokoukset) voidaan käyttää joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti rehtorin harkinnan mukaan kuitenkin niin, että vähintään puolet on lähikokouksia.

Opetuksen yhteissuunnittelutyöajan yhtenä osa-alueena on kodin ja koulun yhteistyö. Tähän osaan ys-ajasta sisältyvät vanhempainillat sekä muu tarpeellinen yhteydenpito huoltajiin. HOJKS-palaveri ovat ys-aikaa, paitsi jos ne joudutaan poikkeuksellisesta syystä järjestämään oppitunnin aikana. Ys-ajasta 38 tuntia käytetään kodin- ja koulun yhteistyöhön.

Arviointikeskustelu sisältää sekä oppilaan oppimisen arviointiin liittyvän osuuden että oppilaan kasvuun ja kehitykseen liittyvää keskustelua osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Oppimisen arviointi on osa opettajan virkatehtäviin kuuluvaa arviointityötä. Se osa arviointikeskustelusta, jolloin keskustellaan oppilaan kasvusta ja kehityksestä/vuorovaikutuksesta on ys-aikaa, johon voidaan laskea 20 min. Yhtä valvontaluokan oppilasta kohden lukuvuodessa, Tämä sisältyy edellä mainittuun 38 tuntiin.

Rehtorin määräämät koulun viralliset opettajakunnan kokoukset kuuluvat opettajien virkavelvollisuuteen eivätkä sisälly ys-aikaan. Pedagogisten asiakirjojen laatiminen (mm. oppimissuunnitelma, HOJKS ja pedagoginen selvitys/arvio) sekä kurinpitotoimet ja kasvatuskeskustelut ovat mm. opettajan virkatehtäviin liittyvää työtä.

Ys-ajan käytön suunnitelmasta päättää rehtori keskusteltuaan yhdessä opettajakunnan kanssa. Rehtori vastaa ys-ajan käytön seurannasta.

Kolme tapaamista perusopetuksen johtaja Ilkka Kalon kanssa

YJL-toimikunta esitti perusopetuksen johtaja Ilkka Kalolle huolensa ylittyvästä yhteissuunnitteluajasta ja samalla kävi läpi Vantaan ys-aikaohjeistuksen epäkohtia. Runsaasta ajatusten vaihdosta ja keskustelusta huolimatta eivät toimikunnan ja perusopetuksen johtajan näkemykset kohdanneet.

Keskustelujemme pohjalta perusopetuksen johtoryhmä päätti poistaa Vantaan ys-aikaohjeistuksesta kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvän 38 tunnin resurssin tai rajoituksen – riippuu, miten asiaa katsoo. Muita muutoksia tai tarkennuksia ohjeistukseen ei tällä erää ole tulossa.

Miksi ys-aikaongelman ratkaiseminen on vaikeaa?

Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo on ilmaissut selkeästi, että hän pitää opetusvelvollisuustyöaikaa monimutkaisena ja huonona. Hänen näkemyksensä mukaan vuosityöaikaan siirtyminen ratkaisisi monia opv-työaikaan liittyviä ongelmia, kuten ys-ajan käyttöön liittyvät haasteet. Vuosityöajan kannatus ja näkemys, että opettajien yhteistä aikaa tulisi entisestään lisätä nykyisestä, kertonevat mielestämme siitä, että työnantaja haluaa kasvattaa opettajien käytettävyyttä.

On surullista, jos työnantajan haave vuosityöajan kaltaisesta työaikamallista on estämässä opetusvelvollisuustyöajan akuuttien ongelmien korjaamista. Silloin ajetaan opettajien ja viime kädessä oppilaiden edun ohitse. Mikäli työnantaja haluaa pitää pätevistä, hyvistä työntekijöistään kiinni, kuuntelee se herkällä korvalla opettajien viestejä. Hyvinvoiva opettaja jaksaa paremmin vastata työn arjen haasteisiin, kuten lisääntyvään moninaiseen tuen tarpeeseen ja oppimistulosten parantamiseen.

Lopuksi

Vaikka Vantaan ys-aikaohjeistuksen päälinjoihin ei ole tällä erää tulossa muutoksia, VOAY kehottaa kaikkia opettajia kirjaamaan käyttämänsä ys-ajan, sillä lopulta työnantajankin pitää noudattaa virka- ja työehtosopimusta: “Yhteissuunnittelutyöajan kokonaismäärä lukuvuoden aikana on enintään 120 tuntia.”

OAJ on laatinut työkalun (Vipu) yhteissuunnittelutyöajan suunnitteluun ja seurantaan. Jos näyttää siltä, että ys-aika ei riitä, kannattaa ensin lähestyä rehtoria ja tarvittaessa pääluottamusmiestä. Olemme käsitelleet aihetta myös edellisessä Vopettajassa (s. 14, Vopettaja 16) .

YJL-toimikunnan jäsenet
Kirsi Hietanoro-Backman
Susanna Metsälä
Leena Ronkainen

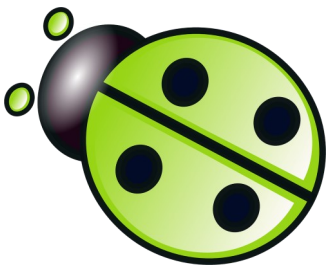

Yhteissuunnitteluajan historiaa pähkinänkuoressa

1985

1984 opettajien lakon lopettamisen yhteydessä sovitaan, että maaliskuusta 1985 lukien yläasteen opettajat käyttävät yhteiseen koulun opetuksen ja toiminnan suunnitteluun yhden tunnin viikoittain. Tästä suunnitteluajasta maksetaan yhden C-palkkaluokan korotus. Sopimuksen mukaan yhteissuunnitteluaika tulee käyttää neljän eri asiakokonaisuuden mukaiseen toimintaan: 1. Oppiainekohtainen neuvonpito. 2. Asiakohtainen neuvonpito. 3. Koulun ja kodin välinen yhteistyö. 4. Muu opetuksen suunnittelu ja koulun toiminnan kehittämiseen liittyvä tehtävä.

2005

1.8.2005 peruskouluun tulee kolmas ys-tunti, joka näkyy pienenä palkankorotuksena (1,8 %). Yhteissuunnitteluajan kokonaismäärä on 114 tuntia. Keskustelua herättää se, onko kyseessä lisätyö vai korvaus jo tehdystä työstä. Sopimus kolmannesta ys-tunnista on voimassa OAJ:n ja Kunnallisen työmarkkinalaitoksen välillä heinäkuun 2007 loppuun, jolloin asiaa tarkastellaan uudelleen.

Lukio-opettajat jäävät palkkakehityksessä huonompaan asemaan, koska eivät saa kolmanteen ys-tuntiin liittyvää korvausta. Korvausta ei makseta lukion ja peruskoulun yhteisille opettajillekaan. Peruskoulussa ys-aikaa lasketaan kahdelle viikolle kuusi tuntia ja lukiossa 2-5 tuntia kahdessa viikossa. (Vantaan opettaja 6/2005).

Käydään keskustelua, onko perusteita sijoittaa ys-aika kiinteästi työjärjestykseen. OAJ:n kantana neuvottelujohtaja Petri Lindroos esittää, että perusteita ei ole, mutta lukujärjestykseen voi varata tilan yhteiselle suunnitteluajalle.

2006

Vantaalla sijoitetaan yksi ys-tunti kiinteänä perusopetuksen lukujärjestyksiin, jotta tarvittaessa löytyy yhteinen kokoontumisaika.

2007

Vantaan opettajassa (5/2007) kirjoitettiin, että "viime sopimuskierroksella lukio jätettiin kaikkien yllätykseksi ilman 1.8 %:n yleiskorotusta (ns. 3. yt-tunti) verrattuna muuhun yleissivistävään koulutukseen. Nyt on paljon puhuttu ja luvattu lukioon vastaavaa tasokorotusta yleiskorotuksen lisäksi, siis sellaista, josta kaikki lukion opettajat tasapuolisesti pääsisivät osallisiksi. On mielenkiintoista seurata, pettääkö OAJ lukion opettajat toistamiseen."

Perusopetuksen kolmas ys-tunti on tullut jäädäkseen.

2008

VOAY teetti syksyllä 2007 jäsenilleen kyselyn liittyen mm. ys-ajan käyttöön kouluilla. Kyselystä selviää, että ys-aikaa – jota vielä silloin kutsuttiin yt-ajaksi – "käytetään kouluilla pääsääntöisesti kouluille annettujen ohjeiden ja suositusten mukaisesti. Vastausten mukaan yt-ajan käyttö kouluilla on joustavaa, mutta vastauksista voi todeta myös sen, että monien mielestä se ylittyy." (Vantaan opettaja 2/2008)

Samaisessa lehdessä esitetään kyseenalainen – ja yhä edelleen jonkun mielestä paikkansa pitävä – tulkinta ys-ajasta: "Opettajainkokoukset eivät ole yt-aikaa. Opettajainkokouksissa käsitellään yhdessä koulun toimintaa koskevia asioita ja sovitaan erilaisista käytänteistä sekä tehdään niistä päätöksiä. Päätökset kirjataan pöytäkirjaan. Jos asiaan pitää palata, voidaan pöytäkirjasta tarkistaa, mitä asiasta on yhteisesti sovittu."

2009

Lukion opettajat odottavat edelleen menettämäänsä 1,8 %:n korvausta.

2013

VOAYn puheenjohtaja Sami Markkanen varoittelee toisesta kiinteästä ys-tunnista: "Nyt on korviini saapunut viestiä tuon sidotun ajan kasvattamisesta kahteen tuntiin viikossa. Ja jos lukija ei ole opettaja, tahdon vakuuttaa, ettei tuo yt-aika ole korvausta tekemättömästä työstä." (Vantaan opettaja 8/2013)

2017

Kiky lisää ys-aikaa perusopetuksessa ja lukiossa kahdellatoista tunnilla. Perusopetuksen ys-aika lisääntyy 114 tunnista 126 tuntiin ja muuttuu viikoittaisesta vuosittaiseksi (alk.1.8.2017). Lukiossa ys-aikaan varataan 50–107 tuntia lukuvuotta kohden.

Opettajille annettavien työtehtävien lisääntyessä työajan seuranta koetaan yhä tärkeämmäksi. OAJ julkaisee elokuussa (2017) Vipu-työkalun ys-ajan seuraamiseksi.

Pääluottamusmies Sami Markkanen pyytää niitä jäseniä, jotka ovat kirjanneet ys-aikaansa ja huomanneet sen ylittyvän, olemaan viipymättä häneen yhteydessä. “On ilmeistä, että pääkaupunkiseudun perusopetuksen vaativahkojen virkavelvollisuuksien parissa kamppailevat opettajat hyötyisivät yhteissuunnitteluajan seurannasta”, hän kirjoittaa Vantaan opettajassa (1/2017).

Yt-ajan sijasta aletaan käyttää termiä ys-aika.

2020

Kiky-tunnit poistuivat opetusalalta osittain. Yhteissuunnittelutyöajan kokonaismäärä lukuvuoden aikana on perusopetuksessa enintään 120 tuntia ja lukiossa enintään 101 tuntia. Niin kutsuttu kikylauantai poistuu.

2022

VOAY on tietoinen siitä, että ys-aika ylittyy liian usein, ja kehottaa jäseniään kirjaamaan käyttämänsä ys-ajan. “Esimiestä ja työnantajaa on helpompi lähestyä, kun tunnit on kirjattu ylös.” (Vantaan opettaja 2/2022)

VOAY perustaa myös uuden toimikunnan, joka keskittyy yhteissuunnitteluaikaan, järjestelyerään ja luokanohjaajien tehtäviin liittyviin kysymyksiin.

2023

VOAY teettää jäsenilleen kyselyn liittyen ys-ajan käyttöön. Vopettaja 17 on omistettu ys-ajalle.

Ys-aikakysely keräsi lyhyessä ajassa 348 vastausta

Ys-aika on puhuttanut säännöllisesti niin Vantaalla kuin muuallakin. VOAY teetti tammikuussa (18. - 31.1.) jäsenilleen kyselyn, jonka tarkoituksena oli kartoittaa, mikä Vantaan ys-aikakäytänteissä toimii ja mikä ei toimi. Vastauksia vajaan kahden viikon aikana tuli yhteensä 348 kaikista yleissivistävistä oppilaitosmuodoista; alakoulu, yhtenäiskoulu, yläkoulu sekä lukio.

Neljä kysymystä ys-ajasta

1. Oletko tyytyväinen siihen, miten YS-aikaa käytetään koulussasi?
   Asteikko: Kyllä – Osittain – En – En osaa sanoa

2. Mitkä asiat koet toimiviksi koulusi YS-aikakäytänteissä?

3. Mitä asioita haluaisit kehittää/muuttaa koulusi YS-aikakäytänteissä?

4. Onko sinulla kysymyksiä YS-aikaan liittyen? Millaisia?

Vastaajien tyytyväisyyttä (1. kysymys) kuvaamme piirakkamallilla, jossa liikennevalojen värien avulla visualisointi voi auttaa nopeasti silmäileväkin lukijaa havaitsemaan, että tarvetta kehittämiselle on:

Vihreä = Kyllä, olen tyytyväinen ys-ajan käyttöön > Jatka samaan malliin!

Keltainen = Olen osittain tyytyväinen ys-ajan käyttöön> Odota, pohditaan vähän.

Punainen = En ole tyytyväinen ys-ajan käyttöön > Pysähdy, näin ei voi jatkaa.

Harmaa = En osaa sanoa

Kysymyksien 2 ja 3 avovastauksista teimme kiteytyksiä ja nostoja. Kysymykseen 4 saaduista vastauksista muotoilimme seitsemän kysymystä, joihin pyysimme vastauksia perusopetuksen johtaja Ilkka Kalolta ja OAJ:n neuvottelijoilta. OAJ:ltä saamamme vastaukset voit lukea tämän lehden toisesta jutusta.

12 % kaikista vastaajista on tyytyväisiä ys-ajan käyttöön

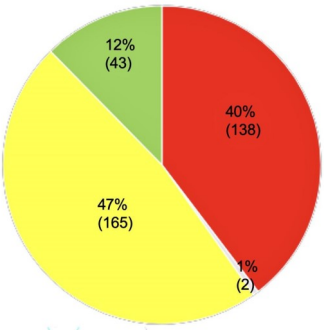

Kaikista vastaajista ys-ajan käyttöön tyytyväisiä on 12 % (43 vastaajaa), osittain tyytyväisiä 47 % (165 vastaajaa), tyytymättömiä 40 % (138 vastaajaa) ja kannastaan epävarmoja 1 % (2 vastaajaa).

Alakoulut

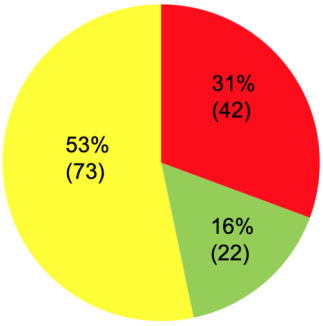

Alakouluissa työskenteleviä vastaajia oli 137. Heistä 16 % on tyytyväisiä, 53 % osittain tyytyväisiä ja 31% tyytymättömiä oman koulunsa ys-aikakäytäntöihin.

Vastaukset liittyvät paljolti siihen, miten ys-aikaa käytetään ja aikataulutetaan. Säännöllisyyttä ja sitä, että aiheet ovat ennakkoon näkyvissä, pidetään positiivisena asiana. Vastauksista käy selkeästi ilmi, ettei ys-ajankäyttö sellaisenaan palvele opettajan työtä, sillä se on hyvin täyteen ahdettua ja joustamatonta.

Luokka-asteyhteistyötä pidetään tärkeänä. Lisäksi toivotaan, että ys-aikaa voisi käyttää yhteistyöhön kollegoiden kanssa niin, että se palvelisi oppilaiden opetusta, pedagogisten asiakirjojen tekemistä ja yhteistä suunnittelua. Ys -aika täyttyy nopeasti, sillä tuen ylemmillä portailla olevia oppilaita on paljon. Joustavuutta sekä aikataulun että ajankäytön suhteen toivotaan lisättävän. Osa ys-ajan asioista voitaisiin tiedottaa Wilmalla tai sähköpostilla ja etäkokouksia kannattaisi myös hyödyntää. Käytännön järjestelyissä ja aikatauluissa on myös jonkin verran epäselvyyttä, sillä sovituista ajoista ei pidetä kiinni, vaan ys-aika menee yliajalle tai ys-aikaa ei aloiteta sovitussa ajassa ja paikassa.

"Suunnitelmallisuus, mutta toisaalta tämä on myös heikkous. Kaikki YS ajat on suunniteltu rehtorin ja joryn toimesta jo hyvissä ajoin, eikä mitään liikkumavaraa ole."

"Kiihkomielisellä vimmalla kehitetään kehittämisen takia ja monesti ei oikein enää edes tiedetä, että mihin kehitysryhmään kuuluu ja mitä kehittää."

Alakoulun opettajat kokevat, että liian usein ys-aika on pakkopullaa. He toivovat enemmän pelisilmää rehtoreilta ja päättäjiltä. Avovastauksista käy ilmi, että ys-ajalla pitäisi pystyä hoitamaan myös oppilasasioita.

"Koulussa siis ys-aika täyttyy todella nopeasti (tuellisia oppilaita paljon, palaverit vievät aikaa, samoin pedagogisten asiakirjojen täyttö, yhteydenpito koteihin), ys-ajallisia tehtäviä kutsutaan "opettajan perustyöksi" ja velvoitetaan opettajia osallistumaan ylimääräisiin kokouksiin/tapaamisiin, jotka saattavat alkaa esim. 1h oppituntien päättymisen jälkeen. Joka viikko on ys-ajalla kokous."

Yhtenäiskoulut

Yhtenäiskoulujen 92 vastaajasta ys-aikakäytäntöihin tyytyväisiä oli vastaajaryhmistä vähiten, vain 5 %. 43 % oli osittain tyytyväisiä ja 51 % tyytymättömiä oman koulunsa ys-aikakäytäntöihin.

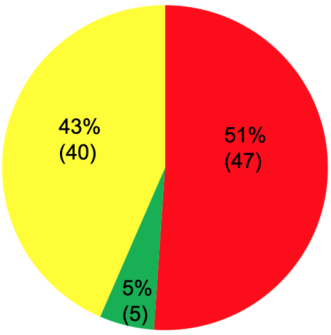

Avovastauksista käy ilmi, että mielekkäimmäksi ys-aikakäytänteeksi koetaan aineryhmä- ja vuosiluokkatapaamiset, joita toivotaan olevan paljon enemmän.

"Ys-aikaa tulisi käyttää ensisijaisesti opetuksen yhteissuunnitteluun aineryhmissä ja luokkatasoissa. Vantaalla halutaan panostaa yhteisopettajuuteen, mutta aikaa sen suunnitteluun ei ole."

Osa vastaajista on tyytyväisiä vuosikellotettuihin aiheisiin, koska ne mahdollistavat ennakoinnin. Toisaalta ennalta suunniteltuja sisältöjä pidetään rajoittavana toimenpiteenä.

Yhtenäiskoulujen opettajien kirjaamat kehitystarpeet kohdentuvat niin ajankäytön kuin sisältöjen mielekkyyteen ja tarkoituksenmukaisuuteen.

”Joka viikko 2h pakollista läsnäoloa, oli asiaa tai ei, on mielestäni vanhanaikaista.” Sidottua ys-aikaa koetaan olevan liikaa, sillä nyt suuri osa ys-aikaan kuuluvista tehtävistä jää muulle ajalle tehtäväksi.

Sisällöt eivät kohtaa opettajien tarpeita: *“[Ne ovat] täynnä ylhäältäpäin tulevaa epäolennaista sisältöä: hankkeiden esittelyä, uusien loputtomien käytänteiden esittelyä, konsultteja. Yleensä keskustelu mistään arkeen liittyvästä on näennäistä ja ylhäältäpäin johdettua.”* Toivotaan, että *“koulujen ylenpalttinen kehittäminen [laitetaan] ys-aikojen agendana jäihin: perustyö keskiöön ja hankehumpat roskikseen”.*

Myös esimiestyö saa osakseen kritiikkiä. Koetaan, että esimies ei luota alaisiin tai hän ei tiedä, mitä ys-aika pitää sisällään.

Yläkoulut

Yläkouluissa työskenteleviä vastaajia oli 78. Ys-aikakäytäntöihin tyytyväisiä oli 9 %, 42 % oli osittain tyytyväisiä, 47 % tyytymättömiä ja 1 % ei osannut sanoa.

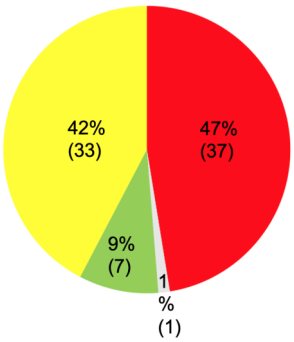

Yläkoulun avovastaukset ovat samansuuntaisia kuin yhtenäiskoulujen. Kommentit kiteytyvät aikataulutus- ja sisältökysymyksiin. Ratkaiseva ero ys-ajan toimivuuden ja toimimattomuuden välillä on ylhäältä määrätyn sidotun ys-ajan ja opettajien itsensä määrittelemän ys-ajan käytön suhde.

Mielekkääksi koetaan harkittu ajankäyttö. *“YS-aikaa käytetään tarvittaviin asioihin, yhteistä aikaa [on] rajattu niin, että aineryhmä- ja luokkatasotiimeille jää aikaa. Mikäli asiaa ei ole, ei paikalla tarvitse istua pilkulleen klo 16 saakka.”*

Keskiviikkoihin sidottu kahden tunnin kokousaika tarkoittaa monelle sitä, että ys-aika ylittyy. *”Muuna aikana tapahtuva ys-aikaan laskettava työ jää aikalaskurin ulkopuolelle: palaverit, perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, viestintä oppilasasioissa kollegoiden ja verkostojen kanssa.”*

”YS-ajat vievät valtavasti aikaa, mutta ajankäytöllisesti ne ovat erittäin tehotonta työaikaa.”

Sisältöjä kritisoidaan: *”Osa ys-ajoista on melko turhia. Erityisesti jos sisältönä on lähinnä tiedotettavia asioita, ne on vähintään yhtä helppoa vain lukea tiedotteena…”*

“Samaa kaikille -periaate [toteutuu] liian usein. Kannattaisi miettiä, mikä on kenenkin työssä oleellista.”

Opettajat kokevat, ettei heihin luoteta: *”Ys-aika pitää opettajat koululla työnantajan toiveen mukaisesti. Taustalla on ajatus, että opettajat tekevät vähän töitä.”*

Opettajat toivovat etäosallistumismahdollisuutta ys-kokouksiin.

Lukio

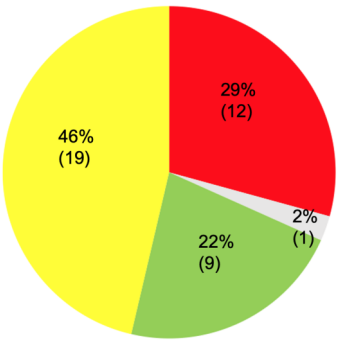

Lukiossa työskenteleviä vastaajia oli 41. Heistä 22% on tyytyväisiä, 46 % oli osittain tyytyväisiä, 29 % tyytymättömiä ja 2 % ei osannut sanoa.

Lukion opetushenkilökunnan avovastaukset kiteytyvät ys-ajan aikataulutus- ja sisältökysymyksiin.

Sidottua ja aikataulutettua versus sitomatonta ja joustavaa

Yleisesti ys-ajan aikataulutuksellinen ja sisällöllinen ennakointi koettiin toimivaksi, joskin hajontaakin näkemyksissä oli. Lukuvuoden vuosikellossa toistuvat sisällöt nähtiin toimivaksi kalenteroida ennakkoon, mutta tarvelähtöistä vapaata ja joustavaa ys-aikaa tulee niin ikään olla käytettävissä. Merkillepantavaa vastauksissa oli se, että kaikki ne vastaajat, jotka olivat yleisesti tyytyväisiä ys-ajan käytäntöihin lukiossaan, kirjoittivat nimenomaan ys-ajan joustavan aikataulutuksen toimivuudesta. Joustava aikataulutus vastasi hyvin erityisesti aineryhmien yhteissuunnittelun tarpeisiin.

Ratkaiseva ero ys-ajan toimivuuden ja toimimattomuuden välillä on määrätyn sidotun ys-ajan ja opettajien itsensä määrittelemän ys-ajan käytön suhde. Runsas sidottujen ys-aikojen käyttö koettiin heijastelevan autoritääristä johtamista kun taas joustava ys-ajan käyttö lisäsi hyvinvoinnin ja omaa työajankäytön hallinnan kokemusta:

”Ys-ajan orjallisuus johtaa kyttäämiseen, mielensäpahoittamiseen ja työyhteisön pahoinvointiin.”

”Järjetöntä kokoustaa joka viikko tiettyyn aikaan.”

”Joustavuus on tässä olennaista ja vaikuttaa työn mielekkyyteen ja työhyvinvointiin.”

”Enemmän vapautta, ehdottomasti.”

Hyvänä käytänteenä nousi esiin jakson päätösviikkojen ja yo-kirjoitusten rauhoittaminen opettajien kokouksilta ja muilta ys-ajoilta. Ys-ajan rytmityksen hyvänä käytänteenä nousi esiin myös vuositasotehtävien huomiointi. Esimerkiksi ykkösten ryhmänohjaajien ja abien ryhmänohjaajien yhteistä suunnittelua ja valmistelua vaativat tehtävät ajoittuvat eri aikoihin lukuvuoden kierrossa. YS-aikaa tarvitaan eri tehtäviin eri tavoin eri aikoina.

Kenen näkökulmasta tarkoituksenmukaisia ys-ajan sisältöjä?

Ys-ajan kehitystarpeet kohdentuvat niin aikataulutuksen, ajankäytön kuin sisältöjen mielekkyyteen ja tarkoituksenmukaisuuteen. Monessa vastauksessa nämä kietoutuvat erottamattomasti toisiinsa. Ys-ajan sisältöjä kritisoidaankin epätarkoituksenmukaisiksi melko paljon: Sisällöt eivät kohtaa opettajien tarpeita.

Kehittämisehdotuksena vastauksissa esitetään, että ys-aikaa tulisi suunnata enemmän opettajien keskinäiseen käytännöntason yhteissuunnitteluun. Lisäksi ys-ajan sisältöjen tulisi kytkeytyä paremmin lukiotyön arkeen, kuten esimerkiksi PIP-iltapäivien sisältöjen kytkeminen tiiviimmin oman koulun käytänteiden kehittämiseen. Ys-ajan sisällöistä selkeät tiedotusasiat tulisi voida siirtää esimerkiksi Wilmaan. Ys-ajasta toivotaan turvattavan resurssia aineenopettajille muun muassa yhteydenpitoon huoltajien kanssa, moniammatillisiin tapaamisiin, projekteihin, ja – toistuvasti – oppiaineiden ja kollegoiden väliselle yhteistyölle opetuksen ja toiminnan järjestämisen lähtökohdista.

Tarkoituksenmukaisiksi ys-ajan sisällöiksi nousivat aineryhmä-, kehittämisryhmä- ja vuositasotyöskentely. Maininnan saivat myös jotkut koulutukset ja luennot, jotka koettiin kiinnostavaksi. On kuitenkin syytä huomauttaa, että ys-aikaa ei ole tarkoitettu koulutuksille, vaan koulutusta varten ovat vesopäivät.

Turhautumista epätarkoituksenmukaisiin sisältöihin ja ajankäyttöön ilmaistiin suorasanaisesti: *”Koko YS-aika tuntuu vain rangaistukselta meille "laiskoille opettajaraukoille", jotka kärvistelevät jo muutenkin uupumuksen partaalla.”*

On perusteltua kysyä ja pysähtyä pohtimaan, ketä ja mitä varten ys-aikaa on? Kenen työn tekemisen edellytyksiä ys-ajat palvelevat? Ys-ajan ei tulisi kuormittaa opettajia entisestään, avovastauksissa kirjoitetaan, ja toivotaan huolellisempaa ys-ajan suunnittelua, struktuuria ja keskittymistä oleellisiin asioihin, eli opettajien keskinäiseen yhteissuunnitteluun. Ys-ajan kokoukset ilman todellista asiaa turhauttavat ja nakertavat pois aikaa muilta ys-ajalla hoidettavilta asioilta.

”YS-aikaan kuuluvat tehtävät ovat epäselvät eikä YS-ajan riittävyyttä seurata. YS-aika joustaa vain ylöspäin eli opettajat tekevät enemmän YS-työtä, koska esim. opiskelija-asioita ei voi jättää tekemättä.”

”Miksi tämän työaikalajin on annettu kasvaa holtittomasti? Miksei opettajilta kysytä säännöllisesti YS-tilannetta ja ryhdytä paikallisiin toimiin, jos esim. jossakin kaupungissa tilanne on riistäytymässä käsistä? Ymmärretäänkö toimialalla yleensäkään työajan hintaa ja sen kohdentamista ydintoimintaan?”

Miten ys-ajan käyttöä olisi hyvä seurata?

Ys-aikaa ei alunperin ole tarkoitettu mitattavaksi, mutta opetustyön ja oppilaitosten toimintakulttuurien muutokset ovat saattaneet ajaa alkuperäisen tarkoituksen ohi. Useissa vastauksissa toivotaan, että ys-ajan käyttöä ja täyttymistä seurattaisiin, sillä opettajien kokemus on, että ys-aika ylityöllistää ja että ys-aika joustaa vain ylöspäin.

“Koulun johdon tulee seurata ja laskea kaikki ys-aika – ei vain etukäteen määrittämäänsä sidottua ys-aikaa. Johdon tulisi huomioida myös, että ys-kokoukset ja palaverit yleensä tarkoittavat myös ennakkovalmistelua tai jälkitöitä.”

”Koulun johto laskee vain osan käyttämästämme YS-ajasta. Opettajat tekevät koko ajan suunnittelutyötä erilaisten asioiden ja tapahtumien tiimoilta. Samoin koulun ulkopuolelle työskennellään koko ajan eri sidosryhmien kanssa. Nyt näitä ei lasketa mukaan ja sitten pakkoistutaan välillä turhissakin kokouksissa, koska YS-aikaa tulee niin vähän.”

Ys-ajalta poissaolo on herättänyt myös hämmennystä. Muun muassa opintomatkan ja vierailun osuminen ys-aikaan on näyttäytynyt ongelmana.

Lopuksi

Kyselyvastausten perusteella lukioiden ys-aika tunnistetaan olennaiseksi kollegoiden välisen yhteissuunnittelun aikaresurssiksi, tärkeäksi lukioyhteisöä lujittavaksi rakenteeksi ja keskeiseksi lukion toimintakulttuuria muovaavaksi foorumiksi. Samalla ys-aika näyttäytyy epämääräisenä ja kuormittavana, ja siitä olisi syytä käydä perusteellista keskustelua: Mitä yhteissuunnitteluajalta odotetaan ja mitä oletuksia, pyrkimyksiä ja merkityksiä sille annetaan? Mikä yhteissuunnitteluajan historia onkaan eli minkälaiseen oppilaitoksen toiminnanohjaukseen ja johtamisessa tapahtuneisiin muutoksiin se liittyy?

Jotta ys-aika voisi muuttua, täytyy keskusteluun olla valmiutta. Muutos edellyttää myös oppilaitoksen päätösvallan ulkopuolella olevien rakenteiden muuttamista ja kyseenalaistamista. Yksi näistä on ys-ajan ohjaus virka- ja työehtosopimuksella ja työnantajan ja työntekijän välinen yhteisymmärrys.

Kunta-alan opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimuksen (OVTES) mukaan lukion aineenopettajan työaikaan kuuluu osallistuminen yhteissuunnitteluun siten, että opettajankokouksiin, aineryhmäkokouksiin ja neuvotteluihin käytetään lukuvuoden aikana enintään 101 tuntia. Yhteissuunnittelutyöajalla ei lisätä lukuvuoden opettajatyöpäivien määrää. (OVTES 2 § ja 2 a §). Lukion ys-ajan määritelmä on OVTESin mukaan paljon suppeampi perusopetuksen ys-ajan määritelmään verrattuna. Siitä puuttuu muun muassa kodin kanssa tehtävä yhteistyö. Kyselyn vastaajat kiinnittivät huomiota myös tähän:

”Olisiko aika päivittää YS-aikoja ja TESsiä nykyajan tasalle?”

Tätä viestiä ammattiyhdistys vie osaltaan eteenpäin.

Yhteissuunnitteluaikaan liittyviä kysymyksiä

VOAYn teettämä ys-aikakysely poiki lukuisia kysymyksiä. Ys-aika-, järjestelyerä- ja luokanvalvojan tehtävät -toimikunta (YJL-toimikunta) ryhmitteli ja kiteytti kysymyksistä seitsemän keskeisintä kysymystä ja lähetti ne Vantaan perusopetuksen johtaja Ilkka Kalolle ja OAJ:n neuvottelupäällikkö Markku Perttuselle. Vain Perttunen vastasi.

Mitä ys-aikaan sisältyy? Mitä ys-aikaan ei sisälly?

Tyhjentävää listausta ys-aikaan sisältyvistä tehtävistä ei pysty laatimaan. Sopimuksen mukaan ys-aikaa voidaan käyttää perusopetuksessa opetuksen yhteissuunnitteluun, aineryhmittäisiin ja asiaryhmittäisiin neuvonpitoihin, kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä opetuksen suunnitteluun ja koulun kehittämiseen liittyvien tehtävien tekemiseen. Lukiossa ys-aikaa käytetään opettajankokouksiin, aineryhmäkokouksiin ja neuvotteluihin.

Lähtökohtana on, että kaikki virkaan kuuluvat tehtävät tehdään työajan puitteissa, tämän varmistaminen kuuluu myös työnantajan työnjohtovelvollisuuteen. Täydennyskoulutus ei kuulu ys-aikaan sopimuksen mukaan kuuluviin tehtäviin.

Miten tulee toimia, kun ys-aika ylittyy?

Sopimuksen lähtökohta on se, että ys-aika ei ylity. Tästä huolehtiminen on työnantajan tehtävä. Ensin pitää laatia lukuvuoden alussa opettajakohtaiset suunnitelmat ys-ajan käytöstä, jotta varmistetaan ys-ajan riittävyys kaikkiin tehtäviin. Tämä on ensimmäinen kohta, jossa voidaan mm. rajata työtehtäviä. Suunnitelmassa pitää olla myös kohdentamatonta aikaa sellaisiin tehtäviin, joita ei etukäteen pystytä ennakoimaan. Opettajan tulee toimia suunnitelman mukaan ja seurata sen toteutumista. Kun poikkeamia tulee, ne pitää ottaa esille rehtorin kanssa ja ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Jos ys-aika kuitenkin täyttyy ennen lukuvuoden loppua, pitää työnantajan päättää jääkö loput tehtävistä opettajalta tekemättä vai korvataanko ylitys.

Millaisia hyötyjä näet ys-ajan käytön seuraamisesta voivan olla?

Ensisijaista on ys-ajan realistinen suunnittelu. Tässä vaiheessa päästään jo puuttumaan räikeimpiin epäsuhtiin tehtävien ja työajan välillä. Vaikka velvoitetta ys-ajan seuraamiseen ei sopimuksessa ole, voidaan seurannalla todentaa työajan riittävyys/riittämättömyys. Tämä on edellytys korjaaville toimenpiteille ja mahdolliselle lisätyöstä sopimiselle.

Miten Vantaallakin erityisen tärkeäksi koettu yhteisopettajuus huomioidaan ys-ajan suunnittelussa?

Sille tulee varata suunnitelmasta aikaa riittävästi. On myös hyvä jos lukujärjestykseen on varattu ajankohta, jolloin opettajat voivat tarvittaessa tehdä yhteistyötä. Suurin osa tästä ajasta on toki oman oppitunnin suunnittelutyötä ja siten ei YS-aikaan kuuluvaa.

Onko olemassa työkalua, johon voisi merkitä ys-aikaa esimerkiksi alaspäin laskevalla laskurilla?

OAJ:n Vipu-työkalu on päivityksessä ja siihen on suunniteltu ominaisuutta, jossa sekä käytetty että jäljellä oleva työaika näkyy opettajan kirjausten mukaan samassa palkissa. Uusi Vipu on tavoitteena julkaista ennen elokuuta.

Onko kaikki kodin ja koulun yhteistyö ys-aikaa?

Kyllä. Kuitenkin on huomattava, että välitunti on osa oppituntia, josta opettajalle maksetaan palkka, joten välituntien aikana tehtyä työtä ei voida lukea YS-aikaan. Tärkeää on huolehtia siitä, että ys-aikana tehty työ mahtuu sopimuksen mukaiseen työaikaan.

Miten ys-aikaa tulisi mielestäsi käyttää, että se palvelisi ja tukisi parhaiten opettajien työtä ja koulun toimintakulttuuria?

Suunnitelmallisesti eri opettajien tehtävät ja toiminnalliset tarpeet huomioiden. Anja Vaheri Kunnallisesta sopimusvaltuuskunnasta totesi jo vuonna 1985, kun ys-aika tuli sopimukseen, *”Suunnittelu pelkän suunnittelun vuoksi ei ole asia, johon yhteiskunnan kannattaa uhrata rajallisia resursseja.”*

YS-aika lukiossa

YS-ajan käyttö määritellään OVTES - sopimuksessa. YS-aika määritellään peruskoulussa ja lukiossa eri tavalla:

Peruskoulu:

”Opettajan tulee osallistua koulussa opetuksen yhteissuunnitteluun, aineryhmittäisiin ja asiaryhmittäisiin neuvonpitoihin, kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön sekä opetuksen suunnitteluun ja koulun toiminnan kehittämiseen liittyvien tehtävien tekemiseen.”

Lukiossa taas YS-aika määritellään suppeammin:

”Aineenopettajan työaikaan kuuluu osallistuminen yhteissuunnitteluun siten, että opettajankokouksiin, aineryhmäkokouksiin ja neuvotteluihin käytetään työaikaa 2 a §:n määräyksen mukaisesti”. (101 tuntia vuodessa)

Nykyinen pitkään vakiintunut käytäntö kuitenkin on, että YS-aikaa käytetään lukioissa hyvin paljon samalla tavalla kuin peruskouluissa. Silti YS-ajan rajaaminen voi olla lukiossakin haastavaa.

YS-aikajärjestelmän tärkein tarkoitus ei ole kalenteriin merkittyjen kokousten pitäminen tai lisääminen. Se on aikaa, joka on ostettu oppituntien ulkopuolisiin tehtäviin, joita pidetään tärkeinä. Osa tehtävistä määräytyy myös lainsäädännöstä, esimerkiksi opiskelijahuoltolaista. Erityisesti YS-ajan henkeen kuuluu opettajien yhteinen suunnittelutyö sekä koulun ja kodin yhteistyö. Sen sijaan opiskelijahuoltoon ja hyvinvointiin liittyvät vastuut voivat lukiossa kuulua myös ryhmänohjauskorvauksen alaisuuteen. Tällöin pitäisi yrittää erotella, milloin opettaja on aineenopettajan roolissa ja milloin ryhmänohjaajan roolissa. Tämä on hyvin haastavaa. Ryhmänohjauksen sisältö on siksi tärkeää suunnitella lukuvuoden alussa hyvin, jolloin voidaan paremmin määritellä, mikä kaikki opettajien työssä menee YS-ajan puolelle.

YS-aika on hyvä suunnitella oman esimiehen kanssa lukuvuoden alussa. Kannattaa varmasti pohtia, voisiko periodien päätösviikoille ja ylioppilaskirjoitusten ajaksi saada YS-aikaan kevyempää tasoa käyttöön. On myös hyvä pohtia YS-ajankin käyttöön joustavuutta ja etäkokoustamisen mahdollisuutta. Korona-ajan oppeja hyödyntäen on mahdollista antaa aineryhmille tai muille suunnitteluryhmille mahdollisuus itse määritellä kokouksen ajankohta ja toteutustapa.

YS-aikakyselymme perusteella näyttää vahvasti siltä, että YS-ajan käyttö koetaan sitä mielekkäämmäksi, mitä enemmän toteutus on joustavaa ja opettajien tarpeet huomioivaa. Opettajat ihan aidosti pitävät YS-ajasta, jos sen koetaan auttavan heitä, eikä olevan lisätaakka. Koko YS-aikahan on alun perin kehitetty nimenomaan opettajien tarpeesta käsin! Joustamaton opettajien istuttaminen kokouksissa viime minuuttiin asti ”koska YS-aika” ei puolestaan motivoi eikä kehitä ketään.

Jos tavallinen YS-aika ei sovellu tai riitä johonkin tehtävään, kannattaa hyödyntää mahdollisuutta AX-korvaukseen. Mikäli vastuu tai tehtävä sisältää kontaktin opiskelijoihin, on AX-korvauksen perustana 38 tuntia. Mikäli tehtävä tehdään ajasta ja paikasta riippumatta, voidaan soveltaa OVTES:in sääntöä: 1,5 tuntia vastaa yhtä tuntia, eli AX-korvauksen pohjana on 57 tuntia työtä. Myös AX-korvattavien tehtävien sisältö on hyvä käydä etukäteen esimiehen kanssa läpi.

Suurimmaksi osaksi lukioiden tilanne näyttää YS-aika-kyselyn valossa kohtuullisen hyvältä Vantaalla. Jos YS-aika aiheuttaa ongelmia, tai tuntuu siltä, että se ei riitä, mitä voi tehdä? Oman esimiehen kanssa voi ottaa asian puheeksi, ja tarvittaessa voidaan pohtia, voiko opettaja saada kompensaationa esimerkiksi vapautuksen joistakin kokouksista. Omaa YS-aikaa voi seurata halutessaan myös netistä löytyvällä Vipu-sovelluksella. Opettajan kannattaa myös olla yhteydessä luottamusmieheen, jos kokee, että sopimusta ei YS-ajan osalta noudateta.

Matti Jussila

Varapääluottamusmies

Haastateltavana: opetusneuvos Kari Kinnunen

Pitkän uran erityisluokanopettajana ja järjestötoiminnassa tehnyt Kari Kinnunen osallistui maaliskuun lopussa järjestetylle VOAY:n yhteysopettajien koulutusristeilylle, jossa pääsimme häntä haastattelemaan.

Miten päädyit Vantaalle opettajaksi?

Heinäkuussa 1984 selvisi, etten saanut kotipaikkakunnaltani Mikkelistä töitä. Soitin Helsingin opetusvirastoon, jossa sanottiin, että ”soita elokuussa uudestaan, nyt ei ole ketään täällä paikan päällä”.

Seuraavaksi soitin Vantaalle ja siellä kysyttiin, mistä päin haluat paikan. Totesin, että jostain radan varrelta. Sieltä annettiin Havukallion rehtorin numero ja Havukalliosta paikka järjestyikin.

Kohokohtia urasi varrelta

Vuosiltani opettajana ja luottamushenkilönä monissa eri tehtävissä on muistoja hankalista tilanteista, mutta myös hienoja kokemuksia, joista useimmat liittyvät hyvään yhteistyöhön.

Työsuojeluvaltuutettuna tein pitkään työparityötä Marja-Leena Jämsén-Mässelin kanssa. Yhteistyö ahkerien pääluottamusmiesten Marjatta Vasaran, Pirita Hellbergin ja Sami Markkasen kanssa oli myös tiivistä.

OAJ:n tehtävissä oli ilo toimia tehtävälleen upeasti sitoutuneen puheenjohtaja Olli Luukkaisen kanssa samassa tiimissä varapuheenjohtajana ja kohdata aktiivisia opettajia eri puolelta Suomea.

Opettajan tehtävässä onnistumisen muisto liittyy tilanteeseen, jossa erityiskoulussa 8. luokan kolmesta ryhmästä tehtiin säästösyistä kaksi ryhmää. "Ette tuosta selviä", totesi joku kollegoista. Päätimme silloisen työparini Riitan kanssa, että joko selviämme tai kaadumme yhdessä. Tuon lukuvuoden jälkeen sydämessä läikähti, kun etukäteen hankalimmiksi luokitellut oppilaat tulivat puvut päällä hakemaan päättötodistusta.

Mikä oli parasta järjestötoiminnassa?

Toiminta tarjosi mahdollisuuden yrittää vaikuttaa opetusalan asioihin ja ongelmiin. Se avasi myös valtavan laajan opetusalan kentän kokonaisuuden, jota en ikinä olisi yhdestä koululuokasta tai koulusta käsin nähnyt.

Minulle avautui myös se, minkälaista tämä meidän sopimustoimintamme on ja miten oikeasti virkaehtosopimukset ja palkkausasiat sovitaan ja päätetään.

Lopuksi vapaa sana

Kaksi lapsistani on myös opettajia. Muistan, kun kerran iloitsin kovasti jossain OAJ:n hallituksen matkalla saatuani sinne tiedon, että molemmat ovat päässeet opiskelemaan Joensuun OKL:ään. Järjestökollegat totesivat, että huonosti olet lapsiasi opastanut, että opettajaksi!

Silloin totesin heille, että kyllä opettajan ammatti on maailman tärkein ammatti ja paras ammatti, mutta sitä pitää osata hoitaa ja tehdä oikealla otteella ja asenteella. Ei pidä lähteä kaikkeen mukaan, pitää huolehtia omista voimavaroistaan. Välillä täytyy myös muistaa laittaa vaakakuppiin työn hyvät ja huonot puolet – huomata erityisesti ne työn hyvät puolet. Ne kantavat arjessa.

Vantaalla on perinteisesti vallinnut hyvä yhteistyön henki opettajien kesken. Vaikeistakin ajoista on selvitty. Tsemppiä teille kaikille vantaalaisille opettajille ja terveisiä tutuille!

Annamaria Kolari *(teksti)*
Arja Kaarto *(teksti + kuva)*

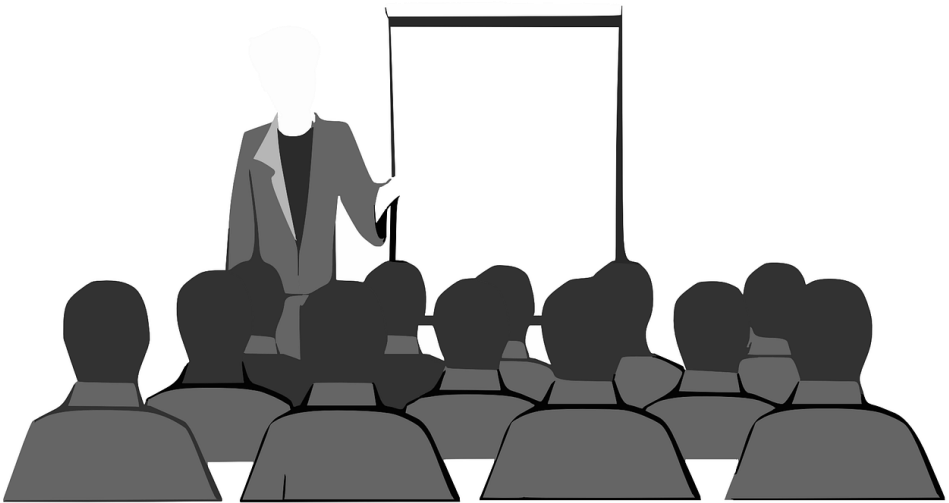

Vantaalaisia toimijoita OAJssä

OAJn valtuutetut

Paula Lehtinen
Katja Palomäki
Tiina Pesonen

OAJn valtuustossa on 150 jäsentä ja käyttää päätäntävaltaa järjestössä. Se kokoontuu kaksi kertaa vuodessa (syksyllä ja keväällä) sekä tarvittaessa ylimääräisiin kokouksiin.

Koulutuspoliittinen toimikunta

Paula Lehtinen

Koulutuspoliittisen toimikunnan tehtävänä on valmistella hallitusta varten koulutuspoliittisia aloitteita, esityksiä, linjauksia ja kannanottoja sekä seurata ensisijaisesti valtakunnallista koulutuspolitiikkaa ja edistää osaltaan koulutuspoliittista edunvalvontaa.

Tulo- ja palkkapoliittinen toimikunta

Mika Koskinen

Tulo- ja palkkapoliittisen toimikunnan tehtävä on valmistella hallitukselle sopimustavoitteiden asettamiseen sekä virka- ja työehtosopimusneuvotteluihin liittyvät asiat päätöksentekoa varten, seurata sopimusneuvottelujen kulkua ja ohjeistaa tarvittaessa OAJn neuvottelijoita.

Luottamusmiehet 2023-2026

Pääluottamusmies: Sami Markkanen

Luottamusmiehet: Matti Jussila, Susanna Kahelin, Mika Koskinen, Paula Lehtinen, Leena Ronkainen ja Kirsti Wahlman

Onnittelut kaikille valituille!
Kiitos sekä vaalin järjestämiseen osallistuneille että äänestäneille!

Terveisiä yhteysopettajaristeilyltä

Maaliskuun viimeisenä viikonloppuna VOAY kutsui yhteysopettajat ja kasvatuksen ja oppimisen lautakunnan edustajat koulutusristeilylle Tukholman suuntaan. Mukana oli liki 70 aktiivista toimijaa, joille oli tälläkin kertaa järjestetty monipuolinen kattaus erilaisia esityksiä. Selvisimme myös yhdessä menomatkan kovasta tuulesta ja nelimetrisistä aalloista sekä vierailusta ABBA -museossa.

Sami Markkanen ja Jukka Mölsä kertoivat ajankohtaisia luottamusmies– ja työsuojeluasioita. Pitkäaikainen vantaalainen ay-aktiivi Kari Kinnunen muisteli omia toimintavuosiaan ja innosti osallistujia ottamaan vieläkin aktiivisemmin osaa VOAYn toimintaan — vaikkapa varaluottamusmiehenä toimimisen kautta. OAJn erityisasiantuntija Tomi Törrönen toi terveisiä OAJn toimistolta ja sai myös meidän terveisemme sinne vietäväksi. Minna Räsänen valotti lautakunnan roolia vantaalaisessa opetusta koskevassa päätöksenteossa.

Tulevia tapahtumia

Kevät 2023

- jäsenkoulutus 20.4.:
  Liisa Keltikangas-Järvisen luento
  -> ilmoittautuminen päättynyt
- kevään työhyvinvointitapahtuma Haikon kartanossa 26.-27.5.2023
  -> ilmoittautuminen avautui 29.3.
- VOAY:n 50-vuotisjuhlat 1.6.2023 Backaksen kartanon Puimalassa
  -> ilmoittautuminen avautuu myöhemmin

Syksy 2023

- perinteiset elobileet elokuussa 25.8.2023
- syksyn työhyvinvointiin liittyvä tapahtuma
  (tarkemmat tiedot myöhemmin)
- 50- ja 60-vuotiaiden jäsenten syntymäpäiväjuhlat 3.11.2023

Tutustu jäsenetuihisi

⇒ https://www.voay.fi/jasenedut/kulttuuria/

⇒ https://www.voay.fi/jasenedut/urheilua/

⇒ https://www.voay.fi/jasenedut/muita-jasenetuja/

www.voay.fi
www.facebook.com/vantaan.oay